

Міщук І. О.

ОБРАЗ ВІЙНИ У ПОДІЛЬСЬКОМУ СВІТІ ЛЕОПОЛЬДА БУЧКОВСЬКОГО

Анотація. У статті акцентується увагу на аналізі авторського образу воєнного часу у творі Леопольда Бучковського «Чорний потік», у фундаменті якого закладене філософське поняття «життя – екзистенція». У сформованому образі війни акцентується увага на механізмі зла, який сформований військовими діями, а також засадами світової події, спотворених ворожістю, хаосом і анархією.

Ключові слова: пограниччя, конфліктогенність, етнокультурна модель, антиномія «Свій – Інший – Чужий».

Інформація про автора: Міщук Ірина Олегівна, студентка, кафедра полоністики, Інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: iramishyk1999@ukr.net

Mishchuk I.

THE IMAGE OF WAR IN THE PODILSK' WORLD OF LEOPOLD BUCHKOVSKY

Abstract. The author of the article focuses on the analysis of the author's image of wartime in the work of Leopold Buchkovsky «Black Stream», in the foundation of which the philosophical concept «life – existency» is laid. In the prevailing form of war, attention is focused on the mechanism of evil, which is formed by military actions, as well as the principles of world events distorted by hostility, chaos and anarchy.

In the article considerable attention is paid to the biography of Leopold Buchkowski, his main works are reviewed and the leading motives of creativity of the author are singled out.

The researchers repeatedly wrote about the dominant negative-colored color and contrast presented in the “Black Stream”. A characteristic feature of L. Buchkovsky's work is the versatility and ambiguity of artistic works, the consequence of which is the diversity of interpretation of the presented material. His works are constructed in such a way that the reader does not always have to perceive the world in accordance with the intentions of the author; on the contrary, he has the opportunity to give it his own hypothetical system, to see in it what he considers to be important and valuable.

Total demoralization, poverty and hunger – this is exactly the situation in the Black Stream. Relativity of heroes and artistic space is one of the main principles of the functioning of the author's model of Podillya. So in the “Black Stream” destruction and death of people is accompanied by deconstruction and collapse of the surrounding world.

The author of the article emphasizes that in the Black Stream there is no pathos or “uplift”, this is one of the most “moral” stories about how to “be a man.”. It should be stressed that Buchkovsky does not give moral evaluations to his heroes and their actions, forcing the reader to compare the artistic material with the dichotomy of good to evil. The Black Stream campaign focuses on “cold reality” and objectivism, which creates a sense of acute contrast with the theme and material about horrible events.

So, Leopold Buchkovsky was deeply rooted in the world of cultural frontier, thoroughly felt its organic forms and, in fact, began to create, in order to convey (unique in music, painting, and then in the word) a unique polyphony that constituted the unique quality of its Galician– Podillya region.

Key words: borderline, conflictogenicity, ethno-cultural model, antinomy «Your – the Other – Alien».

Information about author: Mishchuk Iryna, student, department of Polish studies, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: iramishyk1999@ukr.net

Miszczuk I.

OBRAZ WOJNY W ŚWIECIE PODOLSKIM LEOPOLDA BUCZKOWSKIEGO

Streszczenie. Artykuł koncentruje się na analizie autorskiego obrazu wojny w twórczości Leopolda Buchkovskiego “Czarny potok”, w ramach którego położono filozoficzną koncepcję “egzystencjalnego życia”. W dominującej formie wojny uwaga skupia się na mechanizmie zła, który tworzą działania militarne, a także zasady wydarzeń światowych, zniekształcone przez wrogość, chaos i anarchię.

Słowa kluczowe: granica, konfliktogenność, model etnokulturowy, antynomia "Twój – Inny – Obcy".

Nota o autorze: Miszczuk Iryna, studentka, katedra polonistyki Instytutu Filologii, Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki w Kijowie.

E-mail: iramishyk1999@ukr.net

Постановка проблеми. Дослідники неодноразово писали про доміную негативнотемної колористики та контрастності представленого у «Чорному потоці». За словами З. Тшішки зовнішній «світ темного простору» є відбитком внутрішніх процесів і переживань учасників акції роману, а іноді й носієм додаткових сенсів [9, с. 67]. Цікавим мистецьким прийомом Бучковського, про що рідко згадують літературні критики, є впровадження у стратегію творення художнього світу роману елементів традиційної детективної прози та белетристичної літератури. Масове вбивство і винищення цілого міста не узгоджується з традиційними засадами так званої «кримінальної» літератури, є лишень її карикатурним наслідуванням, що зайвий раз підкреслює алогічність світу й абсурдність подій. Незважаючи на ірраціональність воєнопідпільних подій та психологічну неадекватність поведінки індивіду, що опинився в неприродних ворожих умовах, герої «Чорного потоку» намагаються зберегти елементарні засади людської етики, створюючи певний кодекс колективного буття: «один за всіх, усі за одного», «нічого нікому ні про кого», «все віддай, усім поділись» та ін. (принцип організації польської самооборони).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на складність перцепції творчості Л. Бучковського та суперечливі рецензії на його прозу, особливо цінними стають монографічні дослідження польських і вітчизняних учених: З. Тшішки, М. Індик, А. Карпович, С. Бурили, Т. Блажеєвського, а також О. Веретюк та Т. Довжок. К. Вика, А. Київський, Є. Стемповський, акцентують увагу на повноті художньої досконалості творів, що була досягнута в серії «воєнних» романах, при цьому особлива увага приділяється «Чорному потокові».

Мета статті – проаналізувати особливості створеного образу війни у романі Леопольда Бучковського «Чорний потік».

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною ознакою творчості Л. Бучковського є багатогранність і багатозначність художніх творів, наслідком чого є різноманітність трактування представленого матеріалу. Його твори

побудовані таким чином, що «читач не завжди мусить сприймати світ згідно з інтенціями автора», навпаки, він має можливість «наділяти його власним гіпотетичним устроєм, бачити в ньому те, що сам вважає за важливе й цінне» [4, с. 189].

Творчість письменника має певні діалогічні ознаки, стимулює читача до її співставлення з власними уявленнями про світ та особистісно-го прочитання й розуміння.

Леопольд Бучковський народився 15 листопада 1905 року в місцевості Накваша неподалік Бродів. Його батькостоляр, колишній керуючий поміщицьким маєтком, був всебічно розвиненою й невгамовною особистістю, здібності та характер якого успадкував майбутній письменник. У силу низки обставин, у тому числі смерть батька Томаша та небажання самого молодого Леопольда погодитись суворістю й засадами реального життя, не дозволили йому отримати повної та системної освіти.

Бучковський переривав навчання у загальній школі, у гімназії в Бродах, у технічній школі у Бельську, в Академії мистецтв у Варшаві провчився лише п'ять семестрів, після чого повертається до рідного села. Дослідники вбачають у цьому роздвоєність митця між «лініями і словами».

У Накваші Л. Бучковський вдосконалює свої різьбярські й художні здібності, активно займається організацією самодіяльних театрів, а у віці тридцяти років, за намовою самого Болеслава Лесьмяна, розпочинає роботу над «Вертепами». Письменницького ремесла невгамовного Леопольда призвичаював його брат Мар'ян Рут-Бучковський, який ще у 1933 році, маючи 26 років, опублікував дуже популярний на той час роман «Трагічне покоління». Незважаючи на це він не розумів складного й філософського стилю брата.

У середині 20-х років митець дебютує водночас як поет і літограф. Ці два таланти, літературний і художній, Бучковський майстерно поєднає у збірці оповідань «Молодий поет в замку», де зроблені пером малюнки становитимуть не стільки ілюстрації, скільки складову на рації. Події 1939 року поклали край «екзистенції цілком вільної людини», письменник був змушений рахуватись з реаліями та жити згідно

з засадами тоталітарної системи. Бучковський брав активну участь у вересневій кампанії, потім перебував у Львові та Надкваші, де разом з родиною пережив напад українських націоналістичних формувань, під час якого загинуло двоє його братів. У 1944 році вступив до лав польської самооборони, а пізніше родина змушена покинути рідні терени, переїжджаючи до Варшави [4].

Письменник був солдатом Армії крайової та учасником Варшавського повстання. Жахиття Другої світової війни назавжди занурило Леопольда Бучковського у «дезінтеграційний страх», який визначав авторське світосприйняття. Письменник вважав, що «нещастя полягає в тому, що майже все моє життя минало у страшні часи. У якійсь кошмарній міжепосі. Нещастям може бути проживання в якійсь дурнуватій, неавтентичній місцині, ані це село, ані місто. Проте це можна стерпіти, з цим можна погодитись, але коли мусиш жити у хворі часи – це пекло. Мало того, протягом цілого життя наді мною кружляв якийсь жахливий фатум. Більшість моєї життєвої енергії витрачалось на те, щоб зберегти, врятувати життя; щоб поля битви та згарищ вийти цілим, звичайно вийти живим» [3, с. 208].

З. Тшішка наголошує, що все те, що залишилось від колишнього світу письменник намагатиметься воскресити завдяки пам'яті. Проте мені здається, що Бучковський радше робить спробу відтворити на сторінках своєї прози, у художньому просторі творів, збережений у пам'яті світ малої вітчизни, багатокультурного польськоукраїнського пограниччя. «Чорний потік» (1954) Бучковського був першою ланкою цілого ланцюга книг, які сам автор називав «документами».

Провідною тематикою та домінуючою проблематикою прози Бучковського є надзвичайно філософські й універсальні питання драматизму плинності світу, ефемерність мислення, візій, внутрішніх станів, нарешті пам'яті тощо. Звужуючи таку перцепцію письменництва автора «Чорного потоку» Д. Скрабек визначає її як «посттравматичне мистецтво після Холокосту» [8, с. 77], що фіксує та зберігає пам'ять про трагічне минуле.

Письменник неодноразово називає свої твори документами, основою яких є власна пам'ять і теперішнє розуміння переосмислених

подій, а також спогади інших очевидців. Твори-документи становлять своєрідний архів чи, за словами Р. Ніча, «Вавилонську бібліотеку», де нічого іншого не залишається, як копіювати, цитувати та компіювати існуючі тексти. У таких реляціях між людиною та історією немає безпосереднього контакту; між ними розкинувся палімпсест тексту [5, с. 112].

Уже у «Вертепах», де ще зберігається певна сюжетна послідовність, можна зауважити відсутність цілісності представлених образів, а в «Чорному потоці» деструкції зазнає й сама фабула. Через авторські експерименти з часом та немотивовані зміни перспективи нарації представлений художній світ сприймається навіть не як мозаїка чи колаж, як зауважують майже всі дослідники, а як калейдоскопічні образи, змінні у часі й просторі. Такого типу конструювання моделей світу та їх перцепції історики літератури називають «стереометричними» [4, с. 191].

Фрагментарне світосприйняття корелюється з рівнем нашої обізнаності щодо оточуючого світу, є метафорою стану наших знань та способу їхнього формування. Більшість дослідників зауважувала зв'язок письменника з технікою та концепціями кубістів. Представлений у творах простір, де розгортаються події, завжди чітко визначений і обмежений певними рамками. Наприклад у «Чорному потоці» світ представлений малим містечком і його околицями; герої кружляють тими самими дорогами й вулицями, бувають у тих самих домівках і господарствах.

Отже, простір у прозі Бучковського, попри внутрішній динамізм, має ознаки обмеженості й замкненості. Зазначені модифікації простору визначаються героями творів та їхніми долями, що є додатковим свідченням новаторства письменника. У свою чергу, згадана обмеженість символічно нагадує про детермінацію людської екзистенції та неможливість змін.

Дослідники неодноразово писали про домінуючу негативнотемної колористики та контрастності представленого у «Чорному потоці». За словами З. Тшішки зовнішній «світ темного простору» є відбитком внутрішніх процесів і переживань учасників акції роману, а іноді й носієм додаткових сенсів [9, с. 67]. Цікавим мистецьким прийомом Бучковського, про що рідко згадують літературні критики, є впровадження у стратегію творення художнього світу рома-

ну елементів традиційної детективної прози та белетристичної літератури. Масове вбивство і винищення цілого міста не узгоджується з традиційними засадами так званої «кримінальної» літератури, є лишень її карикатурним наслідуванням, що зайвий раз підкреслює алогічність світу й абсурдність подій. Незважаючи на ірраціональність воєнопідпільних подій та психологічну неадекватність поведінки індивіду, що опинився в неприродних ворожих умовах, герої «Чорного потоку» намагаються зберегти елементарні засади людської етики, створюючи певний кодекс колективного буття: «один за всіх, усі за одного», «нічого, нікому, ні про кого», «все віддай, усім поділись» та ін. (принцип організації польської самооборони) [9].

Релятивність героїв та художнього простору є однією з основних засад функціонування авторської моделі Поділля. Так у «Чорному потоці» знищення й смерть людей супроводжується деконструкцією та розпадом оточуючого світу. «Чорний потік» є історією приречених на небуття людей: втечі, переховування, акції покарання, дії польської самооборони – усе закінчується однаково трагічно. У романі йдеться не про людей, що своїми діями намагаються досягти кінцевої мети – вийти з замкненого кола, твір є радше певною сукупністю описів трагічно пов'язаних людських призначень і долей, випадково вписаних у плани історичної машини до знищення. Саме трагізм знищення й «небуття» є головною ідеєю твору [4, с. 193].

«Чорний потік» плине околицями, які читач знає з попереднього роману, проте цього разу акція зосереджується в містечку Шабасова. Представлений окупаційний світ є простором підпілля та конспірації, складних міжлюдських стосунків і ворожих реляцій між підбурюваними чужими суспільними групами. У той час тут розгорнули свою діяльність рештки солдатів Армії крайової, народовці «Роха» інші польські формування, що виникали спонтанно. Активізувався український визвольний рух, діяли загони, що підтримувались Москвою. Усі тутешні національності зазнавали безпощадної детермінації. Окупант намагався чужими руками провести акції екстермінації. Доходило навіть до вербування у гетто та створення єврейської поліції.

Тотальна деморалізація, злидні та голод – саме така ситуація представлена у «Чорному потоці». Уже сама назва твору має метафорич-

не Гераклітівське значення, вказуючи на минушість і безповоротність колишньої людської екзистенції на минулих Кресах. Чорний потік є рікою траурного смутку, що несе спогади про жахіття воєнного часу й розпач, викликаний абсурдністю історичного процесу. З іншого боку, назва корелюється з психоаналітичними методами, що мають пояснювати темний бік людської душі. С. Буркот звернув увагу на підпорядкованість створених Бучковським літературних постатей загальній концепції моделі художнього світу та ідеї роману «Чорний потік», а також на засади їх функціонування у представленому часопросторі. На тлі нелінійної різноперспективної оповіді, композиційного безладу та перемішаних фактів редуковані образи флешгероїв, з'являються наче спалах на тлі мілітаризованого подільського часопростору, а коли здійснюється вирок долі так само несподівано зникають. Тим самим автор посилює ефект згаданої «калейдоскопічності», семантику непорядності та безсилості щодо визначеної долею приреченості.

З одного боку письменник робить спробу об'єктивувати перспективу нарації та показати багатогранність людської особистості та різні способи її перцепції, з іншого – образи набувають багатозначності та певної розмитості, як і весь представлений художній світ творів. Хочемо підкреслити, що характерні письменництву Бучковського універсалізуючі узагальнення дозволяють читачеві зрозуміти, що в умовах воєнного часу смерть і злочин не мають національності.

Світ людської екзистенції, показаний у романі, визначається основними біологічними інстинктами: втамувати голод, подбати про безпеку, втекти від сильнішого. У цього автора людина не має жодного впливу на перебіг подій. Це життя створює комбінації та керує долею індивіду, який не має жодного істотного впливу на історичний процес. Герої, перебуваючи у ситуації перманентної психологічної напруги, на межі життя й смерті погоджуються з правилами гри, звикають до так званої «логіки карабіну», що керується не розумом, а емоціями [9, с. 59].

Один з описаних учасників подій беземоційно коментує щоденність воєнного часу: «смерть уже стає нудною». У художній моделі твору, побудованій на фрагментарності, герої гинуть у

страшних жорстоких обставинах, але одразу по цьому з'являються образи інших приречених долею людей.

Автор навмисно затирає й розмиває їхнє індивідуальне начало, експонуючи на перший план загальні первинні інстинкти, якими в цих надзвичайних умовах керуються людина, а також прагнення й відчуття. Страх, голод і холод стають всюдисущими та відіграють неабияку роль у структурі роману. Таким чином, Бучковський створює образи, що ілюструють деградацію особистості, логічним кінцем якої є смерть і небуття.

Автор не дає моральних оцінок своїм героям та їхнім вчинкам, змушуючи читача до зіставлення художнього матеріалу з дихотомією добро – зло. Нарація «Чорного потоку» орієнтована на «холодну реальність» і об'єктивізм, що створює відчуття гострого контрасту з темою та матеріалом щодо жахливих подій. У Бучковського скупість описів і прості сухі констатації є особливо рафінованим способом посилення експресії та певним заохоченням читача до самостійного сприйняття й аналізу тексту-документа. Такий спосіб креації моделі художнього світу є частиною подвійної стратегії письменника. З одного боку автор творить складну, запутану, антиконвенційну, авангардну прозу, з другого – намагається переконати що, роман не містить нічого складного й надзвичайного, а завдяки простій і безпосередній мові є цілком зрозумілим.

Проблеми тотальної деструкції є домінуючою темою твору. На рівні нечіткого сюжету втіленням руйнівної сили є численні шкуродери, українські поліцаї, так звані «шупівці» (польськ. szupowcy) – представники німецької охоронної поліції (Schutzpolizei), представлені постатями Цішка, Бульца й Гаїля, купка шпигунів, таємних інформаторів, нарешті єврейські поліцейські. Усі вони представляють неназвану силу, що втілює задуми й плани пануючого зла. Жорстокий час змінює усіх людей, засади міжособистісної комунікації, спосіб буття, світосприйняття тощо. Можна стверджувати, що воєнний часопростір опрацьовує та нав'язує власну філософію буття, що проникає в усі сфери людської екзистенції. Смерть і вбивства, в тому числі масові знищення, опановують свідомість мешканців Поділля. «Нудність» і звичайність жахів призводять до лінгвістичної адаптації поняття стріляти, ширше вбивати. Герої

вживають, говорячи сучасною мовою, сленгові поняття «стукання» (польськ. stukanie) у значенні «вбивство» [7].

У «Чорному потоці» Леопольда Бучковського немає класичних композиційних принципів XIX ст. Письменник перевертає традиційну техніку роману, розриваючи відому нарративну структуру до кінця. У той же час він відмовляється від усіх поступок на користь читацьких звичок.

Проза, з її конвенціями, технологіями оповідання, всезнання і логіка розпалася, був отриманий людський світ. Будь-яке сортування, пошук логіки та сенсу в подіях був незрозумілим, результатом незнання реальності тих років. Окупація закопала закон, зруйнувала порядок, тому треба було ставити питання новому порядку і навмисно вибирати хаос [8].

Таким чином, хаос став основним композиційним захопленням. Структура органічно виникає з самого створення літературних фактів, а художні засоби – створення еквіваленту зовнішньої дійсності.

Структуру, розповіді і символи творіння можна зрозуміти і прийняти, коли читати наміри письменника, який збирався показати абсурдність реальності, створеної фашистами. Немає і не може бути ніякої логічної мотивації для неадекватного аргументу мирної кампанії проти народу через безглуздість ненависті, для світу. Це повинно бути представлено світу як абсурд, як хаос, так і розповідь повертається в кожен момент, в ті місця, звідки вони прийшли. Складається враження, що автор зосереджується на прагненні до справжності. На кожній сторінці книги – ще одна форма заяви, що це голос вироку, суду або держави від частини людського приниження.

Що таке «Чорний потік»? Це складне питання. Автор в «Чорному потоці» розповідає про групу партизанів, які воюють з нацистами і українською поліцією (осінь 1943 року). Партизани здійснили героїчну спробу врятувати єврейський народ. Ситуація змінюється від поганого до безнадійного, скоро перетвориться на пекло на землі, де кожен момент спокою в небезпечній близькості до смерті.

«Чорний потік» про людей, які не здавалися – історія перемелює їх в режимах повністю знищуючи все, що вони люблять, навіть останні промені надії зникають. Будь-яка форма зусиль здаватиметься марною і приречена на провал.

Поразка партизан буде постійно нагадувати заграва пожеж у нічний час, заморожені тіла дітей в полях і лісах, люди, що зішли з розуму від відчаю, люди, як примари, дрейфують у рівнинній місцевості, понівечені трупи, смерть друзів.

У «Чорному потоці» немає пафосу або «піднесеності», це одна з найбільш «моральних» історій про те, як «бути людиною». Боротьба з демонічними членами партизанських угруповань, діалоги між сторонами протистояння, гіркі переговори про наслідки дій і відповідальності за них.

У групі партизанів створюється невеликий конфлікт щодо крадіжки грошей та цінностей мертвих. Деякі кажуть, що це злочин, деякі – необхідність (зброя, хабарі, їжа), що врятує інших живих людей. Вибір виглядає простим

ЛІТЕРАТУРА

1. Błażejowski T. *Przemoc świata: pisarstwo Leopolda Buczkowskiego* / Tadeusz Błażejowski. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005. – 159 s.

2. Buczkowski L. *Czany Potok / Leopold Buczkowski*. – Kraków, 1979. – 242 s.

3. Burkot S. *Leopold Buczkowski / Stanisław Burkot // Proza powojenna 1945–1980*. – Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1984. – S. 188–201.

4. Buryła S. *Wstęp / Sławomir Buryła... zimą bywa się pisarzem...: o Leopoldzie Buczkowskim / red. Sławomir Buryła, Agnieszka Karpowicz, Radosław Sioma*. – Kraków: «Universitas», 2008. – 710 s.

5. Dąbrowski M. *Literatura polska 1945–1995 / Mieczysław Dąbrowski*. – Warszawa: Wyd. «Trio», 1997. – 284 s.

6. Faltyn A. P. *Czarny potok Leopolda Buczkowskiego jako wypowiedź literacka i filozoficzna / Arkadiusz Patryk*

REFERENCES

1. Błażejowski T. *Violence of the world: writing by Leopold Buczkowski* / Tadeusz Błażejowski. – Łódź: Publisher of the University of Lodz, 2005. – 159 p.

2. Buczkowski L. *Czarny Potok / Leopold Buczkowski*. – Krakow, 1979. – 242 s.

3. Burkot S. *Leopold Buczkowski / Stanisław Burkot // Post-war Prosecution 1945-1980*. – Warsaw: School and Pedagogical Publishers, 1984. – S. 188-201.

4. Buryła S. *Wstęp / Sławomir Buryła... in the winter she happens to be a writer ...: about Leopold Buczkowski / edited by Sławomir Buryła, Agnieszka Karpowicz, Radosław Sioma*. – Krakow: «Universitas», 2008. – 710 s.

5. Dąbrowski M. *Polish Literature 1945-1995 / Mieczysław Dąbrowski*. – Warsaw: Publisher «Trio», 1997. – 284 p.

6. Faltyn A. P. *The black stream of Leopold Buczkowski as a literary and philosophical statement / Arkadiusz Pa-*

tryk Faltyn // ... zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim / red. Sławomir Buryła, Karpowicz Agnieszka, Radosław Sioma. – Kraków: «Universitas», 2008. – 101137 s.

у такій екстремальній ситуації. Допомога осиротілій дитині, на забрані золоті обручки у померлої – досить раціональне мислення, але головний герой цього не робить. Тільки пізніше всі зрозуміють, що відбувається в гігантській моральній проблемі. У всьому цьому хаосі вже не йде мова про виживання, тому що практично це неможливо, але вона йде про збереження гідності і людяності.

Отже, Леопольд Бучковський був глибоко вкорінений у світ культурного пограниччя, тонко відчував його органічні форми і, власне, почав творити, аби передати (спочатку в музиці, живописі, а потім і в слові) унікальне живе багатоголосся, яке становило неповторну якість його галицько-подільського краю.

Faltyn // ... zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim / red. Sławomir Buryła, Karpowicz Agnieszka, Radosław Sioma. – Kraków: «Universitas», 2008. – 101137 s.

7. Gorczyńska R. *O Leopoldzie Buczkowskim – zamiast nekrologu / Renata Gorczyńska // Kultura*. – Paryż, 1989. – nr 10. – 138144 s.

8. Indyk M. *Granice spójności narracji. Proza Leopolda Buczkowskiego / Maria Indyk*. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987. – 136 s.

9. Kalin A. *Problem spójności prozy Leopolda Buczkowskiego / Arkadiusz Kalin // ... zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim / red. Sławomir Buryła, Agnieszka Karpowicz, Radosław Sioma*. – Kraków: «Universitas», 2008. – 27–60 s.

tryk Faltyn // ... in the winter he happens to be a writer ... About Leopold Buczkowski / edited by Sławomir Buryła, Karpowicz Agnieszka, Radosław Sioma. – Krakow: «Universitas», 2008. – 101137 p.

7. Gorczyńska R. *About Leopoldzie Buczkowski – instead of the nekrologu / Renata Gorczyńska // Kultura*. – Paris, 1989. – No. 10. – 138144 s.

8. Turkey M. *The boundaries of the narrative coherence. Prose of Leopold Buczkowski / Maria Indyk*. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987. – 136 s.

9. Kalin A. *The problem of coherence of prose Leopolda Buczkowskiego / Arkadiusz Kalin // ... in the winter it happens to be a writer ... About Leopoldzie Buczkowski / edited by Sławomir Buryła, Agnieszka Karpowicz, Radosław Sioma*. – Krakow: «Universitas», 2008. – 27-60 s.